

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΑΓΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Μιλ. Λαράκης:

Οι Καστανιές στην Ανατολική Θράκη ήταν ένα χωριό που είχαν όνομα μεγαλύτερο από τον πληθυσμό του. Είχαν εμφάνισι καλύτερη από πολλά τριγυρνά χωριά που περνούσαν για κωμοπόλεις, γιατί είχαν πληθυσμό διπλάσιο και τριπλάσιο από τις Καστανιές. Στά 1912 όταν οι Βούλγαροι σπάσαν τα μούτρα τους στα πρόχειρα χαρακώματα των Τούρκων που διαλαλήθηκαν την εποχή εκείνη για φοβερά όχυρώματα της Τσατάλδζας, ανάμεσα στη λίμνη του Μ. Τσεκμετζέ και στη λίμνη του Τέρκος, στο χωριό αυτό που δεν είχε περισσότερες από διακόσιες τριάντα οικογένειες βρήκαν να κάψουν κατά την υποχώρησή τους μέσα σε τόσα άλλα κτίρια δύο σχολεία και είκοσι δυό μαγαζιά και καφενεία. Και δεν έκαψαν παρά το μισό χωριό.

Θεσπ. Αθ
τ. Η. 1937

Οι Καστανιές ήταν από τα νεώτερα ελληνικά χωριά που ξεφύτρωσαν πολλά χρόνια ύστερα από τον μεγάλο τουρκικό κατακλυσμό, που παρέσυρε τα τελευταία ελληνικά απομεινάρια, γύρω από την ξακουσμένη Πόλη.

Αφού χαλάστηκαν τα βυζαντινά χωριά και οι πολιτείες, έπρεπε να εξαφανισθούν για τον ένα ή για τον άλλο λόγο και τα τούρκικα χωριά και τα τσιφλίκια, που στήθηκαν επάνω στα χριστιανικά χαλάσματα, να ξεκαθαριστή το έδαφος από τα σέλια, να ξαναβγάλη η γη χορτάρι και να πιστοποιηθή για μυριοστή φορά πως από την τέφρα του ανάγεννιέται ο έλλησισμός.

*
**

Οι Καστανιές κατά τα μέσα του 17ου αιώνα είχαν εμφανισθή δειλά δειλά σε μία πλαγιαία σκεπασμένη από καστανιές και σφιχτοζωσμένη από δυό τούρκικα χωριά ανατολικά το Όρτζουνλου και δυτικά το Σουμπάσκιοι και δυό πλούσια τσιφλίκια, τούρκικα κι' αυτά, από βορρά και νότο, το Τσανακτση και το Χαλκαλή. Δεν είχαν για παρηγοριά παρά μονάχα λίγα σπήτια χριστιανικά στην αντίθετη πλευρά του λόφο των, τα σπήτια του Κλαλί.

"Ίσαμε τὰ 1800 ὁ συνοικισμός των δὲν εἶχε περάσει τις εἴκοσι φαμίλιες. Ἔτσι τις λογάριάζαν οἱ γεροντότεροι στὰ χρόνια μας.

Στὰ 1903, πού εἴμαστε στὸ παναγῦρι των, ἔχουν περάσει τις διακόσιες οἰκογένειες. Γιατί στὰ χώματα πού εἶνε θεμελιωμένες εἶνε δικά τους γύρω τριγύρω. Ἄπ' τὸν καιρὸ πού θεμελιώθηκε ὁ κόσμος εἶνε ἑλληνικά.

"Ἄν ἔτυχε καὶ μᾶς τὰ πήρανε οἱ Τούρκοι εἶνε ἀπὸ τις ἀμαρτίες μας, γιὰ τιμωρία ἀπ' τὸ Θεό. Ἔτσι πιστεύει ὁ λαός.

Καὶ οἱ Καστανιές μὲ τὸ ξαναγέννημα τοῦ ἔθνους ἀπὸ φτωχικὸ συνοικισμό, πού προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ μεροκάματο δουλεύοντας τὰ ξύλα τοῦ βουνοῦ γιὰ ξένο λογαριασμό, γίνεται χωριὸ αὐτοκέφαλο, μὲ δικὸ του νοικοκυριό, μὲ πολὺ λίγα στρέμματα γῆς, ἀλλὰ δικά, του πού μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ μὲ τὴν οἰκονομία πολλαπλασιάζονται. Σὲ λίγα χρόνια τὸ Χαλκαλὴ ποδιέται ἀπ' τοὺς Τούρκους καὶ ἀγοράζεται ἀπὸ Ρωμηούς. Ἄπὸ τοὺς Καστανιώτες. Τὸ ἐκκλησάκι γίνεται ἐκκλησία καὶ τὸ σήμαντρο καμπάνα πού τὴν ἀκοῦμε νὰ χτυπᾷ χαρούμενά γιὰ τὸ Παναγῦρι τους ἀπὸ μισὴ ὥρα μακριά. Εἶνε παραμονὴ τοῦ Ἁγιογίου.

Οἱ Καστανιές εἶνε ἐπάνω σ' ἓνα δρόμο πού φαίνεται πολὺ παλιός. Ἄπὸ τοὺς δρόμους πού δὲν παρατιοῦνται καὶ ὅταν γίνονται καινούργιοι. Ἄπὸ τοὺς δρόμους πού ἤξεραν νὰ χαράζουν οἱ παλιοί. Καὶ ἀκριβῶς στὴ μέση ἀνάμεσα Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτῆ. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι τὸ Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτῆ βρίσκονται στὸν κάμπο μέσα σὲ πλούσια λειβάδεια καὶ ἄφθονα νερά, οἱ δὲ Καστανιές σὲ δροσερότερο ἀέρα, ἐπάνω στὴν ἀνατολικὴ πλαγιά ἐνὸς μικροῦ βουνοῦ, πού ἔχει ἀπὸ τὸν ὄχρωματικὴ γραμμὴ τῶν Μετρῶν, τις Τάμπιες ὅπως τις ἔλεγαν, ἀριστερὰ τὰ κύματα τοῦ Πόντου καὶ δεξιὰ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ.

Ἐάν στὸ Χαλκαλὴ καὶ στὸ Τσανακτῆ δὲν βρίσκονταν τρανὰ σημάδια γιὰ νὰ μᾶς πείσουν πῶς οἱ δυὸ αὐτὲς τοποθεσίες ἦσαν κατοικημένες πολιτείες στὰ χρόνια τὰ παλιὰ, θὰ δυσκολευόμασταν πολὺ νὰ ἐξηγήσουμε τ' ἀγιάσματα πού εἶνε γύρω εἰς τις Καστανιές, σ' ἓνα χωριὸ καινούργιο. Πρὸς τὸ βορῆα, σ' ἓνα στενὸ κύκλο βρίσκονται ἡ Παναγιά, ὁ Ἁγιάννης, ὁ Ἄντρηᾶς καὶ ἡ ἀγία Παρασκευή. Πρὸς τὴν ἀνατολὴ ἡ ἀγία Σωτήρα. Πρὸς τὸν νότο ὁ Ἁη-Νικόλας καὶ πρὸς δυσμὰς στὰ ἀψηλά τοῦ λόφου ὁ Ἁηλιᾶς στὴ πρώτη κορυφὴ καὶ πρὸ ψηλότερα ὁ Ἁη-Γιώργης πού εἶχε τὰ πρωτεῖα στὸ χωριὸ μετὰ τὴν Παναγία.

*
* *

Οἱ Καστανιώτες γιώρταζαν τὴν Παναγιά δυὸ φορές τὸ χρόνο. Τὴ δευτέρα τοῦ Πάσχα καὶ τὸν Αὐγουστο στίς δεκαπέντε. Στὸ ἀγίσμα τῆς Παναγιάς πηγαίνανε τὰ εἰκονίσματα τῆς ἐκκλησιᾶς γιὰ λιτανεῖα καὶ τίς δυὸ φορές.

Κουρπᾶνι ἔκοφταν μόνον τὸν Αὐγουστο.

Τοῦ Ἀη-Γιωργίου πανηγυρίζανε δυὸ μέρες στὴν ἀράδα· στίς 23 καὶ 24 τοῦ Ἀπριλιοῦ καί, ὅταν τύχαινε Σαββατοκύριακο, τρεῖς τῆσσερες ἡμέρες.

*
* *

Ἦταν τὰ χρόνια εὐτυχημένα. Μιά παρέα ἀπὸ πέντε ἔξη φθαζούμενα παλληκάρια, πού τᾶκαιγε ἡ λαχτάρα τοῦ χωριοῦ παρατώντας τίς ἄχαρες δουλιές τους εἰς τὴν Πόλη, μέσα στὴν ὄχλοβοή καὶ τὸν ἀμέτρητο τὸν κόσμο, τὸν σκεπασμένο γιὰ τὰ μάτια τους καὶ τὴν ψυχὴ τους μὲ σκοτεινὸ μυστήριον, μὴ βρίσκοντας τὴ γαλήνη πού ἀναζητοῦσαν εἰς τὰ ξένα, ἔχουν ξεκίνηση γιὰ τὸ παναγύρι τοῦ χωριοῦ των. Ἔχουν χρόνια νὰ τὸ διοῦν. Καὶ τὰ χρόνια εἰς τὴν ἡλικία τους φαίνονται μεγάλα. Μεγαλώνουν ἀπὸ τὴ θύμηση πὼς μονομιᾶς ξεχωριστήκανε ἀπὸ τὴ μάνα τους, τοὺς γονηοὺς, τ' ἀδελφία, τοὺς δικοὺς καὶ ὄλα τ' ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ πράγματα. Γιατὶ στὸ χωριὸ στὴν περιωρισμένη κοινωνία καὶ τὴ συντροφιά ζωντανεύουν ὄλα. Καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Καὶ τὰ παλληκαράκια 'νειρεύονται τὰ παιδικὰ τους χρόνια μὲ ἀνοικτὰ τὰ μάτια. Τρέχουν μὲ τὴ φαντασία τους ἀπὸ δικὸ σὲ δικό, ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, ἀπὸ δρόμο σὲ δρόμο καὶ σταματοῦν στὸ σχολειό, στὴν ἐκκλησιά, στὴ βρύση σὲ κάποιον γειτονικὸ πηγάδι. Φέρνουν στὸ νοῦ τους πὼς πηδοῦν ἀπὸ τὴ φράχτη γιὰ κάποιον ὄπωρικό πού γαργαλίζει τὸ λαρύγγι τους, πὼς ἀφίνουν τὰ πχιχνίδια τους στὴ μέση γιὰ νὰ τρέξουνε στίς ρεματιές μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μακρὰ παντελονάκια τους, πὼς πηδοῦνε στὰ τσαῖρια δίπλα στὸ ποτάμι μὲ τὰ βαθεῖα γιὰ τὸ μπόϊ τους νερά, πὼς ἀνεβαίνουν ἀψηλά στ' ἀμπέλια, πὼς τριγυρνοῦνε στὸ βουνὸ ἀξένιαστα ἢ πὼς κυνηγοῦν μὲ πείσμα κάποιον ξένο σκυλί ἢ κάποιον γάτα πού βρέθηκε νὰ περάση ἀπὸ κοντὰ τους.

Ἄλλες αὐτὲς οἱ ἱστορίες καὶ χιλιάδες ἄλλες πού ἔχουν ζήσει στὸ χωριὸ τοὺς περνοῦνε μὲ ἀτέλειωτη σειρὰ κινηματογραφικῆς ταινίας μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια τους πού τὰ δυναμώνει ἡ ἀνά-

μνηση και όλες μαζί και ή κάθε μιὰ ξεχωριστά συγκλονίζουν την ύπαρξη και τη ζωή τους που βρίσκεται ακόμα στα πρώτα της βήματα.

* *

Εἶχαν πάρει τὸ τραῖνο, ὅπως ἄλλα συνομήλικά τους ἀπὸ θαλασσινὰ χωριά θὰ ἔπερναν βαπόρι ἢ κάποιο χωριανὸ κατκι γιὰ τὸ δικό τους παναγῶρι, καὶ βγήκαν στὸν πλησιέστερο σταθμὸ. Ἀπὸ κεῖ, μὲ τὰ γιορτερά τους ροῦχα—μὴ ξεχνοῦμε πὼς γυρίζουν ἀπ' τὴν Πόλη— θὰ τραβήξουνε πεζή.

Ποῦ νὰ τύχη τέτοια μέρα νὰ γυρίζη ἄδειο ἀμάξι στὸ χωριὸ τους!

Ὁ δρόμος ποῦ πηγαίνουν ἔχει λάσπες. Τέτοια ἐποχὴ τὰ χῶματα τῆς Θράκης δὲν στραγγίζουν. Καὶ τὰ παιδιὰ χωρὶς πολλές κουβέντες καὶ ἐνθουσιασμούς, γιὰ τὸ καθένα κρύβει τὴν σκέψιν του βαθειά, λοξοδρομοῦν δεξὰ καὶ ζερβιά στὶς χορταριασμένες ἄκρες τοῦ δρόμου γιὰ νὰ μπατικῶνουν ὀλιγώτερο.

Μετὰ δυὸ ὥρες εἶνε στὸ χωριὸ. Περνώντας ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Χαλκαλῆ καθαρίζουν τὰ παπούτσια τους καὶ ἀνηφορίζοντας βλέπουν τὴν Κουρτοῦνη (1) μὲ τὰ κατάσπρα καὶ κεντητὰ σενδόνια ποῦ φέρνουν τοὺς ξένους παναγυριῶτες ἀπὸ τὸν ἐπάνω δρόμο, τὸν δημόσιο. Εἶνε συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ πρὸ πάντων γυναικόκοσμος. Εὐκαιρία νὰ γλεντίσουν καὶ νὰ διοῦν καὶ τοὺς δικούς τους. Ἴσως καὶ γιὰ κάποια προξενειά.

Ὅπως τὸ κάθε τις ἔχει τὴν προτίμησή του ἔτσι καὶ τὰ παναγύρια. Δὲν ξεφαντώνουν οὔτε σὲ ὄλο τὸ χωριὸ οὔτε σ' ὄλα τὰ καφενεῖα. Ὁρισμένα μέρη θὰ συγκεντρώσουν τὸν κόσμο τὸν πολὺ καὶ ὀρισμένοι καφενεῖδες θὰ κάμουν χρυσές δουλιές. Ἀπὸ τὴν πρώτη θὰ εἶνε ὁ κάμπος τοῦ Τσίγκου. Εἶναι ἐπάνω σὲ ἀνοικτὸ σταυροδρόμι, ποῦ μοιάζει σὰν ἐξ ἐπίτηδες πλατεῖα, γιὰ τὴν πάλιότερα χρόνια ἐκεῖ μαζεύονταν κάθε πρωὶ τὰ μουσχάρια τοῦ χωριοῦ προτοῦ ξεκινήσουν γιὰ βοσκή (2). Τὸν κρατοῦν δυὸ ὁμορφονιοί, ὁ Δημητρός τοῦ Ροδάκι καὶ ὁ Ἀχιλλέας ὁ Τσακλιώτης καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ σὸί ποῦ ἔχει τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τὰ καλῆτερα καὶ ὁμορφότερα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Ὁ Ἀχιλλέας ἔχει δουλέψει καὶ στὴν Πόλη καὶ δίνει στὸ μαγαζί τους τὴν ὄψη ποῦ πέρνουν οἱ μυχαλάδες ἐκείνης στὰ παναγύρια τους.

1) Κουρτοῦνες τ' ἀμάξια τὰ στολισμένα παναγυριώτικα. Ἐπάνω μὲ θόλο καὶ μέσα μὲ μαλακὰ στρωσίδια.

2) Καὶ εἰς τὴν Μέτρεν τὴν Δευτέρα τοῦ Ἐωμῆ το παναγῶρι τους γίνονταν εἰς τοῦ Ἀσημάκη τὸ Χάνι μπροστὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο καὶ ἡ ἀγελαδάρια τους.

**

Τώρα καὶ μιὰ βδομάδα καταγίνονται νὰ πρεπίσουν ¹⁾ τὸ μείδανι πού ἀπλώνεται μπρὸς στὸ καφενεῖό τους. Ἔχουν στήσει δίπλα στὸν καφέ μεγάλους στόλους γιὰ τσαρδάκι καὶ πλιὸ παρέκει ἄλλους γιὰ νὰ δέσουν τὰ μακρὰ καὶ ἀτέλειωτα σπαγγάκια σαρῆς σειρῆς μὲ τὰ χρωματιστὰ τριγωνικὰ χαρτάκια πού μοιάζουν ἐξωτικές ση-μαιοῦλες γιὰ τίς ὁποῖες μέρες καὶ μέρες τώρα βοθοῦσαν δικοὶ καὶ ξένοι. Οἱ ἀληθινὲς σημαῖες δὲν εἶχαν τόπο. Γιατί θά ἔπρεπε νὰ εἶναι κόκκινες μονάχα.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε τὸ μείδανι μόνον πού πρεπίζεται. Πρεπίζονται καὶ οἱ τριγύρω δρόμοι. Ἐδῶ τὰ σπαγγάκια δένονται ἀντικρυστὰ στὰ σπήτια. Τί χαρὰ ἂν ἐν τῷ μεταξύ δὲ βρέξει!

**

Ἔχουν σχεδὸν τελειώσει ὄλα. Τὸ τσαρδάκι καταπράσινο μὲ τὰ χλωρὰ κλαριά πού ἔφερε ὁ Θεόδωρος τοῦ Θεοφάνη, ἀπ' τὸ βουνό, δυὸ ἀμαξιτὲς γεμάτες, τὸ χαίρουνται πρὸς ὥρᾳ τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ σχολείου στρογγυλοκαθισμένα στὶς πρόχειρες καναπέδες πού ἔχουν στηθῆ ἀπὸ ἄρροκάνιστα σανίδια γιὰ νὰ ἐξοικονομηθοῦν καθίσματα. Εἶνε τὰ διαβολόπαιδα πού μαζεύονται σὲ κάθε πατιρδῆ ²⁾ καὶ πότε εἶνε τὰ χρυσᾶ παιδιὰ ³⁾ ὅταν βοηθοῦν σὲ κάτι καὶ πότε τὰ νυχτομαζώματα, ὅταν φέρνουν σύγχυση στοὺς δουλευτάδες.

Τώρα στολίζονται μὲ πρασινάδες καὶ τὰ βάζα μέσ' τὸν καφενέ. Εἶνε ἀπὸ καστανιές, Ἀγριοκαστανιές τίς λένε, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια. Εἶνε τρυφερὰ βλαστάρια πού ξετρυπώνουν κάθε τόσο στ' Ἀηλιᾶ μπαῖρ ἀνάμεσα ἀπὸ σωρούς χαλίκες ³⁾ ἀφιμένες σὲ μέρη ἀκαλλιέργητα δίπλα σ' ἀμπέλια, σὰν διαμαρτυρία γιὰ τὴν καταστροφή πού βρῆκε ἡ γενιά τους ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Καστανιωτῶν. Γιὰ τὸ μαγευτικὸ δάσος πού στόλιζε μιὰ φορὰ τίς πλαγιές ἐκεῖνες, προτοῦ στηθῆ καὶ ἀπλωθῆ ἐκεῖ χωριό.

**

Ὅσα ὅμως δυνυχτὰ καὶ ἂν βάλουν ὁ Δημητρός μὲ τὸν Ἀχιλλέα δὲν θά μπορέσουν νὰ μαζώξουν ὄλο τὸν κόσμον. Τὰ παιδιὰ τοῦ Δημητροῦ τοῦ καζίνατζη μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ ἐμφάνιση τοῦ καφενείου των, πού μὲ τὸ δίκην του φέρνει τὸ ὄνομα καζίνο, γιατί εἶνε στρωμένο ὄλο μὲ με-

1) Εὐπρεπίσουν—ἐξωραίσουν.

2) Πατιρδῆ θόρυβος, ὄχλοβοή, σύγχυση.

3) Χαλίκες λέγαν στὶς Καστανιές εἶδος πυριτολίθου πού ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐν ἀφθονίᾳ.

γάλες τετράγωνες πελεκητές πέτρες, βγαλμένες από τὰ ξακουσμένα στην περιφέρεια ότζάκια ¹⁾ του χωριού, καφενείο που μπαίνεις άνεβαίνοντας τρία σκαλοπάτια και βρίσκεις όλοκάθαρες καναπέδες, ντιβάνια στρωμένα με δαμάσκα και με βιτρίνες και πιοτά λογής λογής και διαλεχτά που στις Μέτρες μόνε τὸ καφενείο του Ἄριστοτέλη μπορεί νὰ βγῆ μπροστά μ' αυτό, τὸρα μάλιστα που ἔκαμαν και μπαξεδάκι αντίκρυ στο καζίνο τους, ὁ Γιάννης και ὁ Χρηστάκης οί Βασιλόπουλοι, παιδιὰ πρωτόβγαλτα, ἀλλὰ με οίκογενειακή περφάνεια, ὅπως λέγαν στο χωριὸ τῆ φιλοτιμία, δέν ἔννοουν νὰ πέσουν παρακάτω. Στολίζουν πέρα για πέρα τὸ δρόμο τους που εἶνε και ἡ συγκεντρωμένη ἀγορὰ ὄλου του χωριού. Ἐντεκα μαγαζεία εἰς τὴν ἀράδα.

*
* * *

Ὁ Σταύρος του Γιωργάκι με τὸ ισάξιο πρὸς τὸ καζίνο καφενείο του και με τὸν μοναδικὸ στο πλάι του μπαξέ με καρποφόρα δένδρα και λουλούδια, που εἶνε τὸ καλοκαίρι ἀληθινὸς παράδεισος, κίσκι πασσᾶ, δέν κάμνει καμμιά ἔτοιμασία. Εἶνε ἀπὸ τὰ μονοκόμματα ἑσνάφια. Δέν ἔννοεἶ νὰ κάμνη τὰ θελήματα τῶν μουστερήδων. Ὁποῖος τὸν ἀγαπᾶ ἄς συμμορφωνεταί με τὴς ἀδυναμίες του. Τέτοιος γεννήθηκε, τέτοιος και πέθανε εἰς τὸ Κιλίκι, Θεὸς σχωρὲς τον. Αὐτὸς ὁ λόγος ἔκαμε νὰ πάρη πολλοὺς ἀπὸ τὴν πελατεία του ὁ γείτονας του, ὁ Ἀντώνης ὁ Κουφός, μισομπακάλης και μισοκαφετζῆς που ἄνοιξε και μπαξεδάκι, που δούλευε καλά. Κάτι μαργιόλες γειτονοπούλες για κάμποσα χρόνια, ὅσο νὰ πανδρευτοῦνε, μάζευαν, με τ' ἀνθισμένα νιάτα τους στα παραθύρια, τὰ παλληκάρια του χωριού στο μαγαζάκι του Κουφού.

Και ὁ Κουφός εἶτε ἀπ' αὐτὸς του εἶτε και γιατὶ τὸ γύρεψαν τὰ γειτονοκόριτσα στόλισε καλά τὸ περιβόλι και τὸ μαγαζὶ του. Μονάχα ὁ Λυμπέρης του Κιούρδελη, που εἶχε τὸ χάνι στην ἄλλη ἄκρη του χωριού δέν ἔκαμε τίποτα. Εἶχε τὸ σόι του, τους Ξυγαλατάδες και τ' Ἀρβανιτάκια που κατ' ἀνάγκη θὰ πήγαιναν στο μόνιμο τσαρδάκι του, γιατὶ ἦτο στο πόστο του χωριού και εἶχε μεγάλη ἀνοιχτοσύνη. Ἀπὸ κεῖ θὰ περνοῦσε κάθε παναγυριώτης ξένος.

1) Τουρκ. λέξις : ἑστία, οίκογένεια, ἔδω λατομείον.

*
**

Ἔτσι τὸ παναγῦρι τῆ χρονιά ἐκείνη θὰ κλωθογύριζε στὰ πέντε καφενεῖα, σὲ μιὰ τριγωνικὴ περίμετρο ἀπὸ χίλια διακόσια μέτρα καὶ οἱ γλεντζέδες καὶ παναγυριῶτες θὰ εἶχαν ὄλο τὸν καιρὸ παρῆες καὶ παρῆες μετὰ τὰ παιχνίδια τους μπροστὰ εἴτε καὶ χωρὶς αὐτὰ νὰ τριγυροῦν ὅλη τὴ νύχτα καὶ τίς δυὸ βραδεῖες, γιατί τὴ νύχτα ξεφάντωνε τὸ παναγῦρι, ἀπὸ καφενὲ σὲ καφενὲ καὶ νὰ γλεντοῦνε ὅπου θὰ εἶχε τὸ πλιότερο τζιμποῦσι.

Τὴ μέρα τὸ παναγῦρι ἦταν διαφορετικὸ. Ἐκ πρῶι ἀνήμερα γιορτῆς ὁ κόσμος θὰ πήγαινε στὴν ἐκκλησιά πού θ' ἀπολνοῦσε ξώρας. Ὑστερα οἱ ἄνδρες θὰ σκόρπιζαν στοὺς καφενέδες ἐνῶ τὰ παλληκάρια φρόντιζαν γιὰ τὴν παλαίστρα. Δὲν ἦταν λίγη φασαρία μέσα σὲ λίγες ὥρες νὰ τοιμασθοῦν τὰ χρειαζόμενα. Ὁ Δῆμος ὁ πῖο ἀντρεωμένους τοῦ χωριοῦ, μ' ἀνάστημα πελώριο καὶ μπράτσα σιδερένια, ἀλλὰ καὶ τεμπελούτοις, ὁ Κωστής τοῦ Μαργαρίτ' σὺν τσαλαπετινὸς καμαρωτός, ὁ Δημητρός μετὰ τὸ γλυκὸ του πάλαμα, τ' Ἀρβανιτάκι ὁ Χρυσόστομος μετὰ τίς πολλὰς ἐλπίδες πρωτοπαλαιστῆ στὸ βάρος του, ὁ Ἀσίμης, ὁ Λουκάς, ὁ Μπαλάς τοῦ Λιονταρῆ ἦσαν δοκιμασμένοι παχλεβάνιδες καὶ ἐπρεπε ν' ἀγγαρευθοῦν γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ χωριό. Γιατὶ δὲν εἶχαν ἀντιπάλους μόνον χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ Τούρκους.

Οἱ Κλαλιῶτες πού ἦσαν συγγενολογί μετὰ τίς Καστανιές εἶχαν ἀξιους παλαιστάδες. Ἀλλὰ οἱ Τῦρκοι πολλές φορές ἦσαν ἀκαταγώνιστοι.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν περιφέρεια ξεχώριζεν ὁ Κιὸρ Ἀλῆς ἀπὸ τὸ Ἀνακάς. Ἦταν τὸ σκιάχτρο τοῦ μπάμπια Δήμου. Κι' ὅταν κανεὶς μικρὸς τὸν πείραζε: «Αἱ Μπάμπια-Δῆμο! κι' ἐφέτος θὰ τὸ φάη τὸ ἀρνὶ ὁ Κιὸρ!» Ὁ ἀγαθώτατος κατὰ τὰ ἄλλα Δῆμος τοῦ ἀπαντοῦσε μούλωτά:—Σκάσε βρέε!

Γιὰ τὰ κουρμπάνια πού βράζνε δίπλα στὸ ἀγίασμα τῆ σημερινῆ ἡμέρα λίγοι ἐνδιαφέρονται. Ὁ κόσμος μαζεύεται εἰς τὴν παλαίστρα.

Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος οἱ γυναῖκες τῆ μέρα αὐτῆ ἔχουν τίς βίζητες, τὰ μουσαφίρια τους. Ὅπως σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος βάζουν τὸ ἀρνὶ στὴ σοῦβλα τῆ Λαμπρῆ, οἱ Καστανιές τὸ βάζουν στὸ φοῦρνο τ' Ἀγιωργιοῦ.

*
**

Ἡ δεῦτερη μέρα τοῦ παναγυριοῦ εἶνε ξεφάντωμα στ' ἀγίασμα ἐπάνω στὸ βουνό. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρῶι καὶ τελειώνει μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Εἶναι μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ χαρὰ στὸ μαγεμένο λόφο πού ἔχει στήσει τὸ κονάκι του ὁ ἅγιος Καβαλλάρης. Δὲν ἔμαθε κανεὶς ἄν

εἶναι ὁ ἅγιος ἀπὸ τὴν Καπιπαδοκία ἢ ὁ Ἡρώας ἀπὸ τὴν Θράκη ποὺ ξεκουράζεται ἐκεῖ καὶ καμαρώνει τὶς γύρω ὁμορφιές ἀπ' τὴ βορειο-ανατολικὴ πλευρὰ τοῦ πειὸ χαριτωμένου λόφου ποὺ ἦτανε γνωστὸς μὲ ξένο ὄνομα: Δοκοῦζ ἀγάτσια τῶλεγαν κι' ἄς μὴν εἶχε οὔτε κλαρί.

Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, ἐκεῖ π' ἀνοίγεται μιὰ ἀπὸ τὶς σπάνιες ζωγραφιές τῆς ὁμορφιάς τῆς γῆς, ἀπὸ τὰ βαθειὰ κύματα τοῦ Πόντου ἴσαμε τὴν ἀκρογιαλιά τῆς Προποντίδας, ἔχουν στηθῆ ἀξέ-νιστοι χοροί. Τὰ νιάτα δὲν τὰ τρομάζει ὁ χάρος. Οὔτε καὶ ἡ αὔριο.

*
* *

Τὸ παναγῦρι τέλεψε. Ἄλλὰ μαζί του τέλεψαν καὶ τὰ χρόνια τὰ καλά. Ἄγριες μπόρες ξερρίζωσαν τὸν Ἑλληνισμό τῆς Θράκης καὶ τόρα οἱ Καστανιώτες πρόσφυγες μὴ λησμονώντας τ' ἅγια χῶματα τῆς πατρίδας των καὶ τὰ προγονικά τους ἔθιμα, πιστεύουν πὼς μποροῦν νὰ τ' ἀναστήσουν στὸν ἀνεμοδαρμένο κάμπο τοῦ Κερμπα-σέλ, ποὺ ἕνας ἄλλος γειτονικός ἅγιος, τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἄη-Δη-μήτρη στὸ Κιλκίς, τὸν ἐποπτεύει ἀπὸ μακριά. Γιορτάζουν καὶ στὴν καινούργια πατρίδα τους τ' Ἀγιάργιοῦ τὸ παναγῦρι καὶ κάμνουν καὶ παλαίστρα. Ἄλλὰ τ' ἀπομεινάρια τῆς παλαιᾶς χαρᾶς, οἱ Κοντοὶ καὶ οἱ Χρυσόστομοι καὶ ἄλλοι ὅσοι ἔζησαν ἐκεῖ, βλέποντας αὐτὰ κουνοῦνε τὸ κεφάλι θλιβερά.

Ἄθηναι 3 Ἀπριλίου 1936.

ΜΙΛΤ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ